

REUSE REDUCE RECYCLE

KÖRFORGÁSBAN...

▷ SZÖVEG: BARTUS GÁBOR

A körforgásos gazdaság azon megoldások gyűjtőneve, ahol a társadalmon keresztül áramló anyagmennyiséget csökkenthetjük. Első praktikus megjelenési formája a szelektív hulladékgyűjtés és -újrahasznosítás volt. Am az ezzel elérhető megtakarításnál jóval többre van szükségünk!

Tessa Clarke 2014 karácsonya előtt Svájc-ból hazaköltözött Angliába. Az indulás előtt még szép számmal akadt a kamrájában és hűtőjében olyan élelmiszer, amit nem volt értelme magával vinnie. Szerette volna átadni szomszédoknak vagy bárkinek a közelében, de nem talált átvevőt. Ha már mindenre van appom a mobilo-

mon, miért nincs az élelmiszer átadására? Ahol egyaránt felajánlható felesleges élelem, és kereshető, amire valakinek éppen szüksége lenne? Miért kell fogyasztható élelmiszereknek ilyenkor a kukában végeznie? Ebből az élethelyzetből született az Olio, ami azóta 6,6 millió adag élelmiszert mentett meg a kidobástól!

Vigga Svensson csalódottan látta maga tervezte ruháit hulladékká válni. Hiába alkotott környezettudatosan, a vásárlói sokkal gyorsabban szabadultak meg a ruháktól, mint amilyen élettartamra tervezte. (A ruhaipar éves szén-dioxid-kibocsátása nagyjából Németország emissziójával egyezik meg; nem mindegy, meddig tartjuk használatban a ruhadarabjainkat.) A Svensson házaspár válasza egy olyan koppenhágai szolgáltatás beindítása volt, ami nem eladta, hanem bérbe adta a gyerekruhákat! Csemetéink gyorsan nőnek és kinőnek, így e rendszerben a családok fix havi előfizetési díjért a gyermekek méretének és az évszaknak megfelelő teljes kollekciót használhatnak. A Vigga márka 2016-ban dán díjazást kapott a megosztásos gazdaság klasszikus példájának megteremtéséért.

◀ 3R

A körforgásos gazdaság klasszikus jelszava: „Használd újra! Csökkentsd! Hasznosítsd újra!”

Rossz számok

Tessa és Vigga ötletei a körforgásos gazdaság jellegzetes, példaértékű formái. Ez a gazdaság ugyanis nemcsak a szelektív hulladékgyűjtés és -újrahasznosítás alkalmazását jelenti: az anyagmegtakarítás e klasszikus eszköze fontos, ám messze nem elég a fenntarthatósági célok elérésében!

Hiába nőtt ugyan a fejlett országokban az újrahasznosítás, ez mit sem csökkentette az igényeket a természeti erőforrások kitermelése és a hulladékelhelyezés iránt. Ugyanígy a Föld élővilágának változatlanságcsökkenését sem sikerült feltartóztatni. 1970 óta bolygónk népessége megduplázódott, a termelt és elfogyasztott javak gazdasági értéke pedig megnégyszereződött. A kitermelt természeti erőforrások mennyisége 3 és félszeresére nőtt. Fél évszázad alatt viszont a gerinces állatok egyedszáma kétharmadával csökkent!

FOTÓ: COOMPIA77 @SHUTTERSTOCK

Anyagias kérdések

A modern, intézményes környezetvédelem elsősorban az embert, az ember egészségét védi tevékenységeinek melléktermékeitől, a környezeti hatásokon keresztül megjelenő káraitól. A természeti sokszínűség csökkenésének és a természeti erőforrásaink túlhasználatának három alapvető, emberi eredetű oka van: a területhasználát-változás, azaz a természet által korábban uralt területek elfoglalása; az éghajlatba való beavatkozás, valamint a társadalom anyaghasználata: a kitermelés, az anyagátalakítás és a hulladékok környezetszennyezése. Velük szemben pedig csak foghíjasan léteznek egyezmények, jogszabályok, s amiket megalkottunk, azokat sem mindig sikerül betartanunk.

Ha nem akarunk engedni a jólétből, de a természetet (és ezzel az ember jövőbeli életfeltételeit) sem szeretnénk felszámolni, akkor az anyagigényünket kell jócskán

csökkenteni. Ez leginkább a pazarlás visszafogását jelenti.

Az anyagpazarlás sorában a megfontolatlan fogyasztói döntések az elsők. Olyan termékeket is megvásárlunk, amiket alig vagy egyáltalán nem használunk, és idő előtt

A pazarlás legfőbb oka azonban a termelés-fogyasztás azon logikája, hogy minden használathoz saját tulajdonú eszköz tartozik...

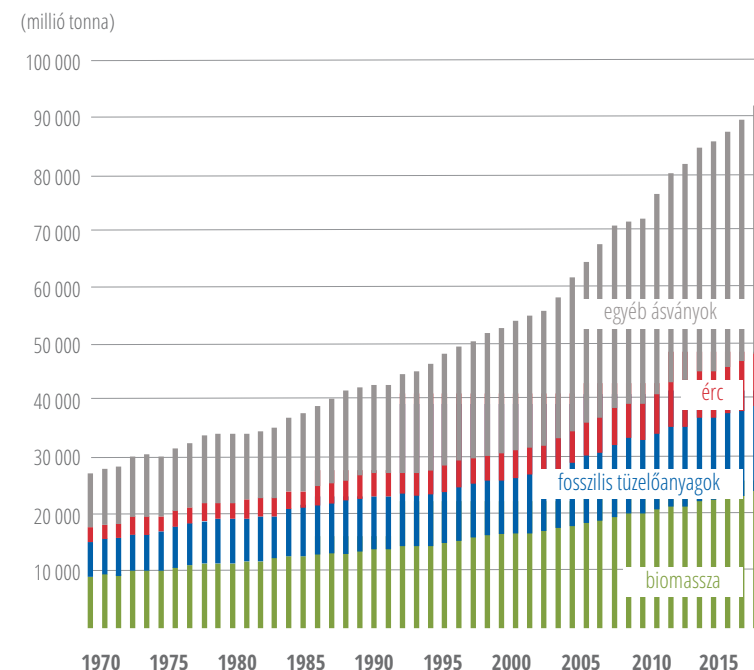
ki is dobunk. A termékek életidejének nem megfelelő kihasználásához hozzájárul, hogy a tervezésnél nem épp szempont a javíthatóság... A pazarlás legfőbb oka azonban a termelés-fogyasztás azon logikája, hogy minden használathoz saját tulajdonú eszköz tartozik – akkor is, ha csak nagyon ritkán van szükségünk rá. Az autók idejük 92%-át a házuk előtti ácsorgással töltik, s ha elindulnak is, kihasználatlanok, mert 5 férőhelyükön átlagosan csak másfél utazó foglal helyet. Európában az üzleti épületekben az irodák kihasználtsága 40%-os...

◀ Nem megy veszendőbe!

A feleslegessé vált otthoni készletet megosztó applikáció: az Olio

Nyersanyag-kitermelés Földünkön ▶

1970–2017 között

FORRÁS: UNEP-IRP: GLOBAL RESOURCES OUTLOOK 2019

Lépésről lépésre

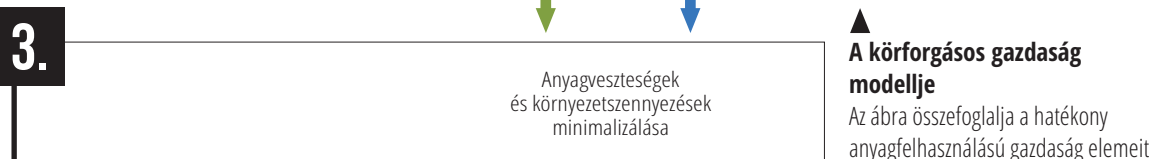
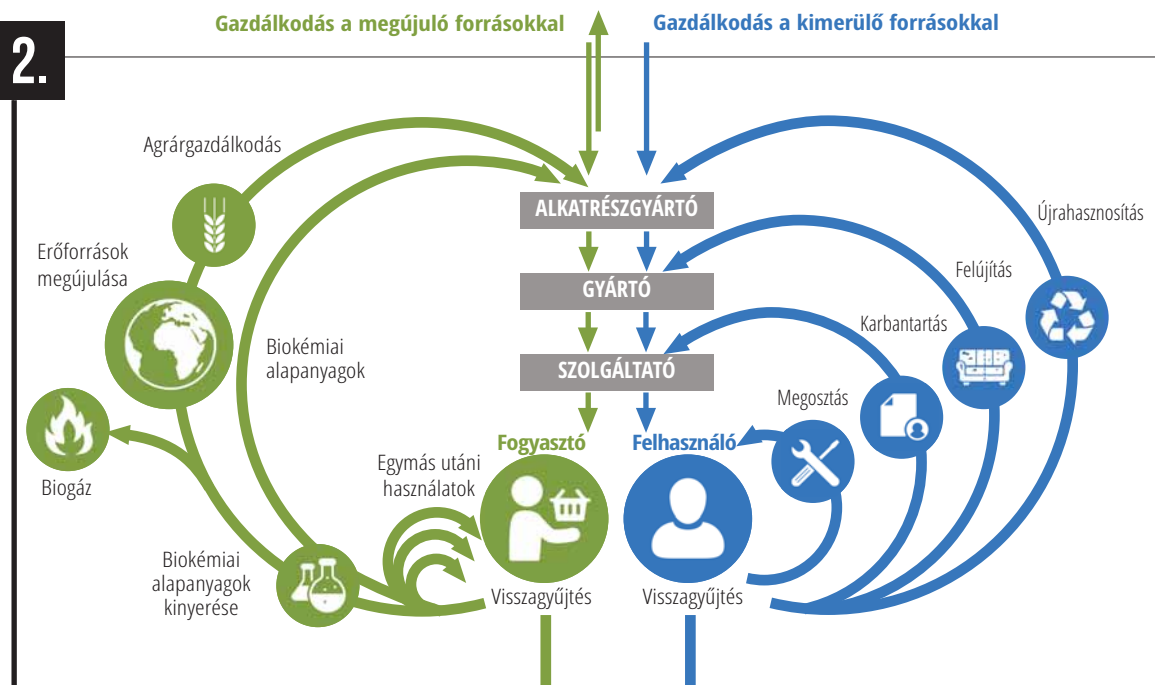
Az első lépés tehát a tudatosabb vásárlás. A túlfogyasztás egyes esetekben még akár élet-halál kérdése is lehet: friss orvosi kutatások szerint a túlsúlyl küzdők (ide tartozik az európai népesség fele!) nagyobb eséllyel kerülnek a koronavírus-fertőzés esetén a súlyosabb szövődményekkel szembenzők csoportjába.

Az ételmiszer-pazarlás azonban nemcsak a túlzott tápanyagbevitellel valósul meg: az ételmünk tizede a kukában végzi, ráadásul csak az ételmiszerek hetedét esszük meg, mert az ételmiszerlánc korai szakaszaiban is hulladékká válik mintegy 20%.

De könnyen belátható, hogy segítené az is, ha például csak a szükséges nagyságú autót vásárolnánk meg. A SUV-örület – Európában minden harmadik eladott személygépjármű ebbe a kategóriába tartozik – eredménye, hogy mind a felhasznált anyagmennyiség, mind a fogyasztás és így a szén-dioxid-kibocsátás is növekszik.

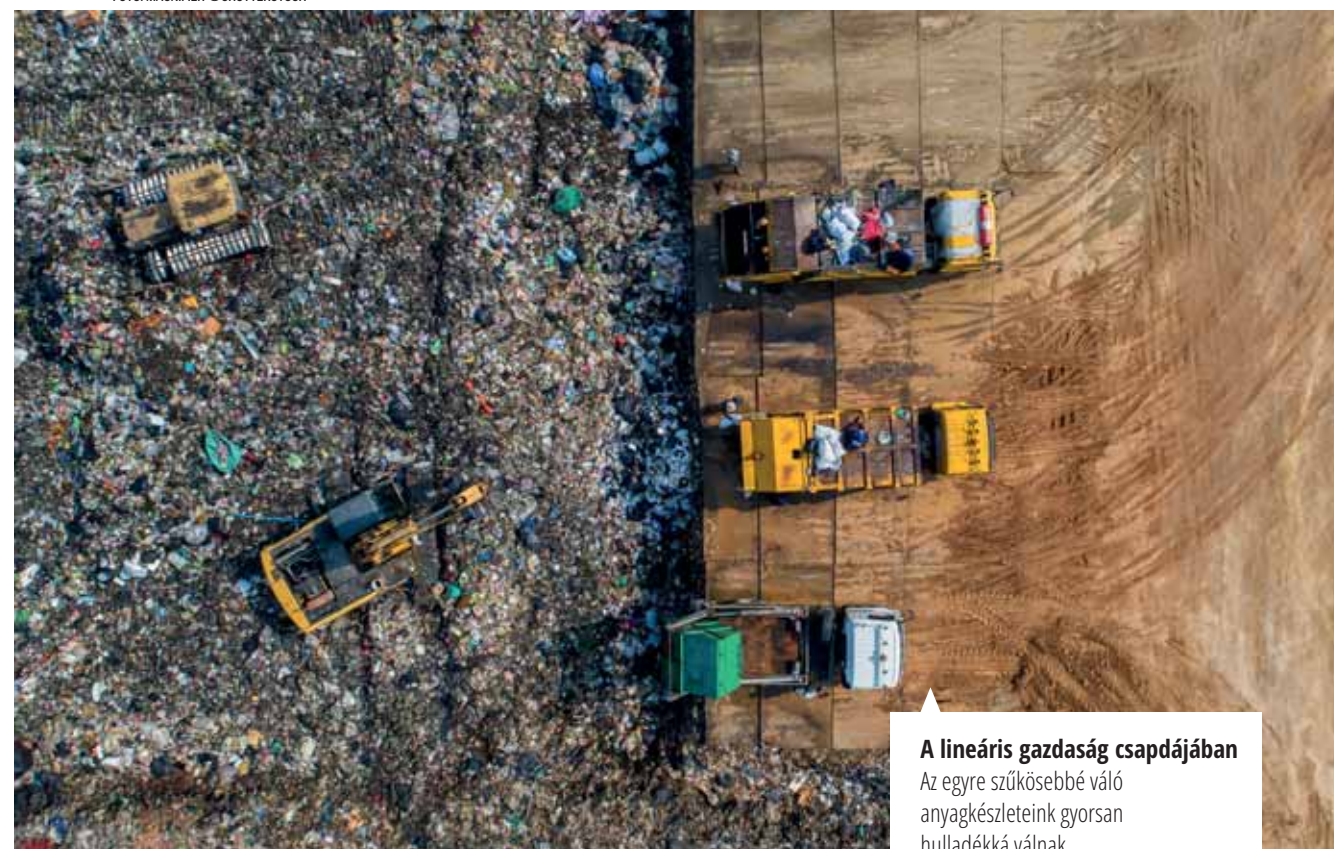
A második lépés a megosztott használat. Itt a fogyasztói igényeket nem csökkentjük, ugyanannyi jóléti előnyhöz jutunk hozzá, de a termékhasználat módját megváltoztatjuk.

Egy terméket, eszközt többen használnak egymás után. Jól ismert példa az autómegosztás, de sok tartós fogyasztási cikk (fűrógép, fűnyíró, kerti grill, síléc stb.) is használható így. Ma a mobilszközöinken futó alkalmazásokkal könnyen kideríthető, kinek lehetne szüksége a fűrógépre, vagy kitől vehetnék kölcsön fűnyírót. Mindez persze nagyon hasonlít a gépkölcsönzők általános használat rendszerére, de annál sokkal szélesebb körű és nagyobb eszközmennyiséget jelenthet.

FORRÁS: ELLEN MACARTHUR FOUNDATION: TOWARDS THE CIRCULAR ECONOMY, 2013

FOTÓ: MAGNIFIER ©SHUTTERSTOCK

A lineáris gazdaság csapdájában
Az egyre szűkösőbbé váló anyagkészleteink gyorsan hulladékká válnak

Termék helyett szolgáltatás

És mindez – tömegessé válva – azért is fontos, mert alapvetően változtatja meg a gyártó érdekltségét a termék tartósságában, anyag- és energiahatékonyságában. Hiszen ez esetben szolgáltatást veszünk, míg ha terméket vásárlunk, a gyár-

az izzók élettartama hirtelen három és félszeresére nőtt... A Vigma esetében a családok nem gyermekruhát vásárolnak, hanem egy olyan ruházattási szolgáltatásra fizetnek elő, ahol mindig a megfelelő kollekció áll rendelkezésükre.

Nem igaz az állítás, hogy a természet megóvása csupán jelentős életszínvonal-csökkentés mellett lehetséges.

tónak az az érdeke, hogy minél előbb lecseréljük azt a következőre – ám szolgáltatást árulva a profitját úgy maximalizálhatja, ha a termék minél tartósabb, azaz a gyártó az egy termékre eső szolgáltatási díjat minél hosszabb ideig beszedheti.

Azzal, hogy az amszterdami repülőtér nem világítótesteket vásárolt, hanem világítási szolgáltatást,

Végül pedig csak a folyamat harmadik lépése az anyagmegtakarítás klasszikus módja, az újrahasznosítás.

E megoldások révén anyaghasználatunk radikálisan csökkenthető, míg a fogyasztói haszon és élvezetek megmaradnak. Így nem igaz az állítás, hogy a természet megóvása csupán jelentős életszínvonal-csökkentés mellett lehetséges. Ugyanakkor effajta gondolkodási átalakulással a jólét és a természeti sokszínűség egyaránt fenntartható.

Mire is várunk? Egyrészt a kormányzatokra, hogy a szabályozás módosításával megváltoztassák az alapanyagárakat, megdrágítsák a természeti erőforrások pazarlását. Másrészt a közvéleményre, hogy elfogadja és támogassa a változtatásokat. A természet megóvásának szűk keresztmetszetét nem technológiai ismereteink vagy közgazdasági tudásunk hiánya okozza, hanem a társadalmi közmegegyezésé...

ZÖLDGÖMB FESZTIVAL
Nézd meg az előadást is 2020. 11. 15-én, vagy később, honlapunkon!
www.zoldgombfesztival.hu

BARTUS GÁBOR
KÖRNYEZETGAZDÁSZ,
A BME TANÁRA, A NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI TANÁCS TITKÁRA